

Вплив психологічних та професійних характеристик педагогічних працівників закладів дошкільної освіти на їхню резильєнтність

<https://doi.org/10.67242/conference-2026-20>

**Вікторія Єршоміна, випускниця магістратури Зігмунд Фройд Університету
Україна,
м. Київ, Україна**

Людмила Карамушка, дійсна членкиня НАПН України, докторка психологічних наук, професорка, завідувачка лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН, професорка кафедри психології Зігмунд Фройд Університету Україна, м. Київ, Україна ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0622-3419> LKARAMA01@gmail.com Вступ. Сучасні заклади освіти, у тому числі, і дошкільні, працюють в умовах вираженого стресу, що обумовлює необхідність розвитку у педагогічних працівників цих закладів резильєнтності. Це потребує проведення доказових досліджень щодо виявлення впливу чинників розвитку резильєнтності, зокрема, психологічних характеристик педагогічних працівників, що надалі може враховуватися психологами в процесі проведення різних форм психологічної підтримки педагогічних працівників. Мета дослідження – проаналізувати вплив психологічних та професійних характеристик педагогічних працівників закладів дошкільної освіти на їхню резильєнтність. Методи дослідження. Для дослідження резильєнтності використовувалась «The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC-10)» (Connor, Davidson, 2003), адаптована Н. Школіною, І. Шаповал, І. Орлова, І. Кедик, М. Станіславчук) (Школіною, Шаповал, Орлова, Кедик, Станіславчук, 2020). Для аналізу психологічних чинників розвитку резильєнтності (професійної самоефективності, позитивного ментального здоров'я та суб'єктивного благополуччя) використовувались такі методики: а) «Опитувальник професійної самоефективності (коротка версія)» («Short occupational self-efficacy scale») (Rigotti, Schyns, & Mohr, 2008), адаптована О.В. Креденцер (Карамушка, 2023); б) методика «Шкала позитивного ментального здоров'я» (Positive Mental Health Scale (Pmh-Scale)) (Lukat, Margraf, Lutz, van der Veld, & Becker, 2016), адаптована Л. Карамушкою, О. Креденцер, К. Терещенко) (Л. Карамушка, К. Терещенко, О. Креденцер, 2022); в) методика «Модифікована шкала суб'єктивного благополуччя БіБіСі» (The modified BBC subjective well-being scale (BBC-SWB)) (Pontin, Schwannauer, Tai, & M. Kinderman, 2013), адаптована Л. Карамушкою, К. Терещенко, О. Креденцер) (Карамушки, Терещенко, Креденцер, 2022). Дослідження професійних чинників розвитку резильєнтності здійснювалось за допомогою авторської анкети-паспортички. Вибірка досліджуваних. У дослідженні взяли участь 73 педагогічні працівники закладів дошкільної освіти м. Києва, Київської обл., м. Львова, м. Хмельницького, м. Чономорська Одеської обл. За рівнем освіти учасники дослідження були розподілені так: мали незакінчену вищу освіту – 16,4% опитаних, вищу освіту (бакалаврат) – 35,6%, вищу освіту (магістратури) – 42,5%, мали дві вищі освіти або науковий ступінь – 5,5%. За посадою вибірка мала такий розподіл: адміністрація (директори закладів дошкільної освіти, адміністратори, методисти, діловоди) – 20,5%; педагоги (вихователі, педагоги раннього розвитку, асистенти вихователя, вчителі молодших класів) – 72,6%; спеціалісти (вчителі мистецтв, логопеди-дефектологи, психологи, музичні керівники) – 6,8%. Із опитаних 98,6% були

жінки, 1,4% - чоловіки, що в цілому відображає реальну ситуацію в закладах дошкільної освіти. За віком респонденти були розподілені так: до 30 років - 24,7%, від 31 до 40 років - 38,4%, від 41 до 50 років - 21,9%, понад 50 років - 15,1%. Статистична обробка даних здійснювалась за допомогою програми SPSS 23.0. Було використано дисперсійний аналіз (ANOVA). Результати дослідження.

1. Що стосується психологічних характеристик, то встановило вплив професійної самоефективності ($F=18,954$; $p<0,000$) та позитивного ментального здоров'я ($F=11,723$; $p<0,000$) педагогічних працівників закладів дошкільної освіти на рівень вираженості їхньої резильєнтності. Окрім того, виявлено вплив на рівень резильєнтності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти окремих показників та загального показника їхнього суб'єктивного благополуччя: психічного благополуччя ($F=14,415$; $p<0,000$); фізичного здоров'я та благополуччя ($F=10,013$; $p<0,000$); стосунків ($F=5,665$; $p<0,01$); суб'єктивне благополуччя в цілому ($F=12,914$; $p<0,000$). При цьому найбільш вираженим є вплив психічного благополуччя, а найменше - благополуччя, яке стосується стосунків.

2. Стосовно професійних характеристик, то встановило вплив стажевих характеристик педагогічних працівників закладів дошкільної освіти на рівень вираженості їхньої резильєнтності: загального стажу роботи ($F=4,081$; $p<0,01$) та стажу роботи педагогічних працівників у закладі дошкільної освіти, де вони працюють ($F=2,506$; $p<0,05$). Звертає увагу на себе той факт, що вплив стажу роботи у закладі дошкільної освіти є дещо менш вираженим, порівняно із загальним трудовим стажем. Окрім того, констатовано вплив посади педагогічних працівників закладів дошкільної освіти на рівень вираженості резильєнтності ($F=4,447$; $p<0,05$). Разом з тим, не виявлено впливу освіти, на рівень розвитку резильєнтності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

Обговорення. Таким чином, у процесі дослідження виявлено вплив на рівень розвитку резильєнтності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти таких психологічних характеристик, як професійне самоефективність, позитивне ментальне здоров'я, суб'єктивне благополуччя. Суть цього впливу проявляється в тому, що підвищення рівня професійної самоефективності, позитивного ментального здоров'я та суб'єктивного благополуччя педагогічних працівників сприяє підвищенню рівня їхньої резильєнтності. Отже, розвиток таких якостей є суттєвим ресурсом резильєнтності. Констатовано менш виражений, порівняно із психологічними характеристиками, і разом з тим, суттєвий вплив на резильєнтність, професійних характеристик. Зміст впливу стажевих характеристик педагогічних працівників закладів дошкільної освіти проявляється в тому, що цей вплив носить хвилеподібний характер, що скоріше всього, відповідає певним етапам професійної діяльності педагогічних працівників (адаптаційного; професійного становлення; вираженої професійної активності; професійної кризи). Особливу увагу слід приділяти педагогічним працівникам із стажем роботи від 16 до 20 років. Вплив посади полягає в тому, що найвищий рівень резильєнтності спостерігається у адміністрації. Далі за рівнем розвитку резильєнтності слідує спеціалісти. І найнижчий рівень розвитку резильєнтності спостерігається у педагогів. Очевидно, це можна пояснити особливостями професійних функцій, які вони виконують. Однак, дуже несприятливим в плані взаємодії з дітьми є той факт, що найнижчий рівень резильєнтності спостерігається у педагогів. Тому їм потрібно приділити найбільшу увагу у підтримці розвитку резильєнтності. Оскільки у процесі дослідження не виявлено впливу освіти на рівень розвитку резильєнтності опитаних педагогічних працівників закладів дошкільної освіти, то можна говорити, скоріше всього, про те, що педагогічні працівники цих закладів, незалежно від рівня освіти, можуть оволодівати, необхідними навичками розвитку резильєнтності.

Висновки. Отримані дані є важливими для врахування керівниками та психологами закладів дошкільної освіти у процесі організації професійної діяльності педагогічних працівників та надання їм психологічної підтримки. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці

моделі психологічного консультування для педагогічних працівників закладів дошкільної освіти з проблеми розвитку резильєнтності в умовах стресу війни. Література: Карамушка Л.М. (Ред.) (2023). Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій: психологічний практикум. Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко, В. І. Лагодзінська, В. М. Івкін, О. С. Ковальчук ; за ред. Л.М.Карамушки. Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/733813/> Карамушка Л., Терещенко К., & Креденцер О. (2022). Адаптація на українській вибірці методик «The Modified BBC Subjective Well-being Scale (BBC-SWB)» та «Positive Mental Health Scale (PMH-scale)». *Організаційна психологія. Економічна психологія*, 3-4(27), 85-94. <https://doi.org/10.31108/2.2022.3.27.8> Школіна Н. В., Шаповал І. І., Орлова І. В., Кедик І.О., & Станіславчук М.А. (2020). Адаптація та валідація україномовної версії Шкали стресостійкості Коннора - Девідсона-10 (CD-RISC-10): апробація у хворих на анкілозивний спондиліт. *Український ревматологічний журнал*, 2, 66-72. <https://doi.org/10.32471/rheumatology.2707-6970.80.15236> Connor K. M., & Davidson J. R. T. (2023). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*, 18 (2), 76-82. <https://doi.org/10.1002/da.10113> Lukat J, Margraf, J., Lutz R., Vander Veld, W. M., & Becker E S. (2016). Psychometric properties of the Positive Mental Health Scale (PMH-scale). *BMC Psychology*, 4(8). <https://doi.org/10.1186/s40359-016-0111-x> Pontin, P., Schwannauer, M., Tai, S., & Kinderman, M. (2013). A UK validation of a general measure of subjective well-being: the modified BBC subjective well-being scale (BBC-SWB). *Health and Quality of Life Outcomes*, 11:150. <https://hqlo.biomedcentral.com/articles/10.1186/1477-7525-11-150> Rigotti, T., Schyns, B. & Mohr, G.A (2008). Short Version of the Occupational Self-Efficacy Scale: Structural and Construct Validity Across Five Countries. *Journal of Career Assessment*, 16 (2), 238-255. <https://doi.org/10.1177/1069072707305763>